

Vuorineuvos Niilo Olavi Jaakkola

Haastattelu 18.02.1991 Jaakkolan talossa Hausjärvellä
Haastattelijat Jouko Rantanen ja Juha Salminen

Tarkastamaton versio

- JR: Olet syntynyt Kiukaisissa 19.6.1914.
- OJ: Kyllä, mutta olin vuoden vanha kun muutimme tänne Hämeeseen. Kiukaisissa tuli käytyä useammin vielä niin kauan kuin isovanhempani elivät, mutta nyt serkkuni pitää vanhaa kototaloa, joka on ollut suvulla 1500 -luvulta.
- JS: Voitko kertoa hiukan vanhemmistasi ja perhetaustastasi?
- OJ: Isäni oli vanhin poika ja hänelle ostettiin talo täältä Hausjärveltä, ja täällä minä olen kasvanut. Talon nimi oli Yli-Rekola, mutta ostoneskelellin siihen yhtä ja toista lisää, ja nimi muutettiin virallisesti Jaakkolaksi. Nimi Jaakkola on ollut suvussani ainakin 1700 -luvulta. Isäni oli maanviljelijä. Olimme täällä talon töissä pikkupojasta asti ja siitä me saimme maanviljelyspohjan.
- JR: Lapsuutesi ajathan olivat yleensä Suomessa vaikeita aikoja. Onko sinulla muistikuvia niistä? Muistatko esimerkiksi Kansalaissodan ajan?
- OJ: Kyllä muistan. Punakaartilaiset tulivat pihaan, ottivat hevosen tallista, ja tallimiehen kyytiin, ja lähtivät ajamaan. Lahden lähellä tallimies pääsi karkuun ja tuli takaisin. "Hevonen ja rattaat jäivät, mutta minä olen tässä!", hän sanoi.
- JR: Rintamalinjahan oli Lahden lähellä, joten täällä ei kai tapeltu niin paljon.
- OJ: Kyllä tuostakin Hyvinkääntien varresta käytiin hakemassa patruunoita, mutta ei täällä varsinaisesti suuria tappeluita ollut. Kordelinhan murhattiin tuossa aika lähellä.
- JR: Kumpia täällä päin oli enemmän, punaisia vai valkoisia?
- OJ: Kyllä tämä Häme oli aika lailla punaista. Minullakin oli aika paljon tuttuja poikia, joiden isät olivat olleet punakaartissa. Pahimpia olivat turkulaiset. Sieltä tuli porukoita, jotka ottivat asiat käsiinsä.
- JR: Oliko paikkakunnalla jälkeempään kyräilyä?
- OJ: Kyllä sitäkin oli. Aina välillä sain pojilta selkääni, kun isä oli ollut suojeluskunnassa, ja meidänkin yksi torppari oli hyvin hankala. Mutta kyllä se siitä sitten.
- JR: Ne ajathan olivat huonoja, ihmisiä kuoli nälkään jne. Näkyikö sel-

lainen täällä päin?

OJ: Kyllä kerjäläisiä kulki, muistan hyvin kun niitä ilmestyi keittiöön. Äiti koitti toimia niiden hyväksi, hän oli lottana ja ruokki kerjäläisiä. Ajat olivat aika puutteellisia, muistan kun isäni valitti rahapulaa. Elimme maanviljelyksestä, mutta hänellä oli myös kunnan virkoja, ja juoksi kokouksissa yhtä mittaa.

JR: Montako lasta teitä oli?

OJ: Neljä, kaksi poikaa ja kaksi tyttäretä. Vanhempi veljeni kuoli, ja minä jäin ainoaksi pojaksi.

JR: Näkyikö urheiluseurojen jakautuminen TUL:oon ja SVUL:oon täällä?

OJ: Täällä oli Hausjärven urheilijat, jossa oli molempia, eikä Työvään Urheiluliitto näkynyt millään lailla. Kansakoulussa se tuntui enemmän. Sitten Suojeluskuntatoiminta alkoi ja meilläkin oli työvään poikia suojeluskunnassa, mm. sellainen kuin Reino Saarinen, joka meni Ilmarisen mukana pohjaan.

JS: Miten kouluajat sujuivat ja oliko suunnitelmanasi jatkaa maanviljelijänä?

OJ: Pikkukoulun kävin kiertokoulussa ja kansakoulun Mattilan renkituvassa pihan toisella puolella. Oppikoulu oli Riihimäellä. Minulla oli kortteeri Riihimäessä ja tuntui aina hankalalta lähteä viikoksi sinne ja tulla takaisin metsän poikki suksilla viikonlopuksi. Eihän matka kilometreinä ole kovin pitkä, mutta pitkältä se tuntui. Kun kävimme pikkukoulua, meitä oli luokalla 13, kaksitoista poikaa ja yksi tyttö, joka ei ole naimisissa tänäkään päivänä. Riihimäen koulussa oli 16 oppilasta ja kaikki tulivat ylioppilaiksi. Nuorempaa polvea on _____ Hinkkala, joka on Suomen pankin hommissa nyt ja päässyt meistä 'kaikkein korkeimmalle'.

JR: Oliko alusta asti selvää, että menet oppikouluun?

OJ: Vastaan minä pistin, mutta ei siinä mikään auttanut. Ajattelin vähän olla jatkamatta viidettä luokkaa pitemmälle, mutta isä määräsi, että sinne mennään, ja sinne mentiin.

JR: Kirjoitit ylioppilaaksi -33. Mitä silloin tuumailit?

OJ: Silloin jatko oli jo selvää, menin Maa- ja metsätalouden tiedekuntaan ja siitä eteenpäin. Talous elpyi aika hitaasti ja se oli melko epäselvää aikaa. Minäkin osallistuin Mäntsälän kapinaan, kun Hausjärven Suojeluskunnasta toinen puoli meni sinne ja toinen puoli meni Riihimäkeen valkoisten puolelle. Se oli 1932, kun olin 7:nnellä luokalla.

JR: Kun siirryit Helsinkiin, oliko se entuudestaan tuttu paikka?

- OJ: Ei muuten, kuin ehkä käynyt olin. Opiskelin Yliopiston laitoksissa eri puolilla kapunkia, ja minulla oli kortteeri Merituulenkadulla. Niitä sai melko helposti, minäkin valtsin 3-4 vaihtoehdosta. Asuimme ali-vuokralaisina leskirouvan luona, joka sai vuokralaisista elatuksensa.
- JR: Helsingin oli siihen aikaan paljon pienempi. Itäsuunnalla se varmaan loppui siellä Hämeentien suunnalla.
- OJ: Kyllä, meillä oli upseerisuojeluskunnan harjoitukset Messuhallin takaisilla kallioilla Stadionin kohdalla. Raitiovaunut kulkivat kuitenkin jo, Käpylän linja, kolmonen ja nelonen...
- JS: Tuliko opiskelun lomassa harrastettua muuta?
- OJ: Suojeluskunta oli tärkein. Olin liittynyt 14 -vuotiaana Hausjärven suojeluskuntaan ja harjoitukset jatkuivat kaupungissa joka pyhä. Kun raitiovaunut eivät vielä kulkeneet ja harjoitukset alkoivat kuu-delta, piti mennä jalkaisin Haagaan saakka, jonne oli puolen tunnin matka.
- JR: Oliko siihen aikaan paljon aatteellisuutta, ja vetikö suojeluskunta-ym. toiminta hyvin?
- OJ: Kyllä aatteellisuutta oli, vaikka poliittinen väri ei paljon Helsingissä näkynytkään.
- JR: Pystyitkö seuraamaan tapahtumia lehdistä ja radiosta, ja joko Sak-san tapahtumat ja "Aatun" nousu alkoi näkyä?
- OJ: Radio oli sellainen kidekone, että koko talon piti olla hiljaa kun sitä kuunneltiin. Hitlerhän nousi valtaan myöhemmin, vuonna -35, mutta hänestä kyllä puhuttiin jo "nousevana tähtenä". Minäkin sain sellaisen kirjeen kun "Das Program Der Nationalsozialistische Par-tei". Ihmettelin, että hyviä ajatuksia siellä oli, ja kovasti olivat ryssää vastaan.
- JR: Mikä kieli siihen aikaan oli tärkein?
- OJ: Saksa oli globaali kieli, ja se oli koulussa vahvin. Englanti tuli kou-lussa vasta 6:nneksi sivukieleksi. Ruotsi oli Hämeessä melko vieras kieli, mutta Helsingissä suurin piirtein puolet olivat ruotsinkielisiä, ja sitä oli osattava, jos siellä meinasi pärjätä. Venäjää ei osattu, eikä sitä ollut halukaan oppia. Kauppayhteyksiä sinne ei ollut, ja jos jo-ku alkoi lukea venäjää, hän sai heti vähän niinkuin punaisen värin.
- JS: Olitte töissäkin Yliopistolla.
- OJ: Kyllä, tutkimusassistenttina. Työhön kutsuttiin parhaiten menesty-neitä opiskelijoita, ja siitä sai palkkaakin. Olin myös harjoittelemas-sa Pälkäneellä vuoden, ja kolme kuukautta olin kasvinviljelysase-

malla.

Valmistuin ennen sotaa -38, ja -39 sain kandin tutkinnon. Sotaväessä olin ennen opintoja. Se kesti 15 kuukautta niillä, jotka pääsivät RUK:uun — sinne ei ihan jokainen päässytäkään. RUK:uun ja myös AUK:uun pääsyssä oli hieman poliittistakin jakoa, eivätkä kaikki senkään takia päässeet.

JR: Oliko valmistumisen jälkeen miettimistä siinä, menitkö töihin vai palasitko kotiin maata viljelemään?

OJ: Palasin kotiin. Moni opiskelija meni töihin, jos talous vaati, mutta minulla ei ollut mitään miettimistä, sillä tämä oli suuri talo ja saimme metsästä rahaa. Vanhemmat olivat vielä elossa, ja sukupolvenvaihdos tapahtui paljon myöhemmin, kun ostin -54 talon isältäni.

JS: Olivatko Pika-asutustoimikunnan jäsenyys -41 ja työsi Pellonraivaus Oy:ssä aluksi sivutoimia?

OJ: Pika-asutustoimikunta oli tilapäinen homma, kaikki agronomit kokennettiin pika-asutukseen kun Karjalaiset oli asutettava ja heitä varten piti tehdä tiloja. Pellonraivaus Oy:öön minut kutsui Veikko Ihamuotila, joka oli tuttavani. Siitä se uudisraivaus, ojitus, maanrakennus ja kallionlouhinta lähti.

JR: Mistä tuttavuutenne Ihamuotilan kanssa lähti, hänen kotitilansahan on Histassa, jonne on jonkin verran matkaa?

OJ: Hän oli assistenttina yliopistolla samaan aikaan kuin minäkin, ja olimme siellä oikein hyviä ystäviä.

JR: Mitkä lähtökohdat Pellonraivaus Oy:n perustamisella olivat ja ketkä olivat siinä alkuunpanijoina?

OJ: Juho Jännes ja Atte Arola, myöhemmin maanviljelysneuvos, olivat ensimmäisiä. Sitten _____ Kantala _____ Koskelta ja Veikko _____ olivat toimitusjohtajina ennen minua. Tulin toimitusjohtajaksi -45, kun Veikko Vennamo päästi minut pois pika-asutustoimikunnasta.

JR: Eikö Pellonraivaus Oy ollut siitä erikoinen yritys, että se oli aluksi verovapaa. Muistan, että se närästi jonkun verran kilpailijoita. Se ilmeisesti liittyi luottamustehtävään valtiolle.

OJ: Kyllä, se oli julistettu yleishyödylliseksi yhtiöksi, kuten Haka asuntotuotannon puolelle. Valtion kanssa oltiin tehty sopimus, että se raivaa 300 000 hehtaaria peltoa, mikä määrä oli menetetty Karjalassa. Emme ehtineet kuin 100 000 asti, kun alettiin katsoa, että peltoa on jo liikaa!

JR: Missä olit Talvisodan aikaan?

- OJ: Olin Kannaksella Summassa rauhantekoon saakka kesäkuuhun - 41 sotatoimitehtävissä patterin päällikkönä.
- JR: Huomaan, että olet sotilasarvultasi majuri. Entä jatkosodan aika?
- OJ: Jatkosotaan minut myös komennettiin, ja olin edelleen patterin päällikkönä Kannaksella ja Itä-Karjalassa, jossa haavoituin jalkaan. Sieltä sain LY-määräyksen pellonraivaustehtäviin, joten en ollut sodissa koko aikaa. Olin ollut periaatteessa Pellonraivaus Oy:n palveluksessa koko ajan, mutta nyt siirryin sinne päätoimiseksi. Toiminta oli aluksi hyvin hiljaista, kun meiltäkin vietiin miehet so- taan. Sodan jälkeen saimme ostaa USA:n armeijan ylijäämävaras- tosta Ranskasta surplus -kalustoa, 100 puskukonetta, kaivukoneita jne., ja toiminta elpyi vähitellen.
- JS: Miksi Pellonraivaus Oy:n nimi muuttui Perusyhtymäksi?
- OJ: Pellonraivauksen nimikin närästi jo kilpailijoita, ja maatalous oli yleensäkin hyljeksitty rakentajien piirissä. Perusyhtymä -nimi tulee vanhasta nimestä: **PELLONRAIVAUS**.
- JR: Mitä merkittäviä yrityksiä siihen aikaan oli rakennusalalla?
- OJ: Vesto oli yksi, jonka myöhemmin ostimme — monta kertaa paras tapa päästä kilpailijasta eroon on ostaa se. YIT ja Haka olivat jo sil- loin. Haka keskittyi asuntorakentamiseen, mutta koska me teimme paljon perustuksia, olimme siinä suhteessa kilpailijoita. Ostin Krügerilta YIT:n osakkeet -51, Heino Leskelä oli silloin toimitusjoh- tajana. Muita olivat Otto Wuorio, Kummila ja Palmberg.
- JR: Myöhemminhän, kun Salaspuro lähti Vestosta pois, perustettiin Ve- si-Pekka.
- OJ: Olimme Veikko Salaspuron kanssa luokkatovereita Riihimäen kou- lussa, ja hänhän oli jonkun aikaa Pellonraivauksessakin töissä. Sit- ten hän perusti oman firman, Vesi-Pekan.
- JR: Eikö siinä käynyt niin, että sodan aikana merkittävät firmat, kuten Constructor ja Pyramid, hävisivät, ja sitten syntyi uusia firmoja, jois- ta monet olivat rakennusmestarijohtoisia, kuten Puolimatka. Eli so- dan jälkeen nousi tavallaan uusi sukupolvi 40 -luvun lopulla.
- OJ: Sota oli vaikeaa aikaa. Liljeberg oli muuten yksi, jonka ostimme. Se oli puhdas talonrakentaja.
- JR: Hänhän on jäänyt historiaan monista asioista, Anton Liljeberg on mm. urakoitsijoista ensimmäinen vuorineuvos, hän sai tämän arvo- nimen vuonna -50. Tiedän hänet sikäli, että hän on mm. rakentanut Palacen talon. Häneltähän jäi kolme tytärtä omistamaan firmaa, ja heillä oli hyvin tiukka kontrolli, kun yksi tyttäristä oli keskuksessa, yksi kassanhoitajana ja yksi toimitusjohtajan sihteerinä. Että Per Donner, joka oli 20 vuotta toimitusjohtajana, oli tiukassa omistajien

syynissä.

- OJ: Tyttörien kanssa me kauppaakin kävimme osakkeista.
- JR: Tunsitko tohtori Ilmari Liikkasen? Hänestä sanottiin, että kyllä hänen kanssaan vielä tarjota voi, mutta yritäpä jakaa jotain. Hän ajatteli kolme kertaa siinä missä tavallinen ihminen ehti yhden kerran.
- OJ: Tunsin hänet kyllä hyvin, ja kävin hänen kotonaankin Lastensairaalan vieressä. Hänellä oli alakerrassa ampumarata, jossa ammuimme kilpaa. Liikkasen kehitteli niitä räikkäpommejaan, eikä tahtonut saada sitä reikää porattua, mikä oli hankala käsin tehtävä homma. Sitten löytyivät kompressoriporat.
- JR: Hänellähän oli monta firmaa, Rilke, Ralke, Sillanrakennus, nallitehdas Raikka.
- OJ: Ne tekivät myöskin kivipommeja. Meiltäkin meni kaikki alakerran ikkunat kun kokeilin sellaista.
- JR: Oliko se niin, että Perusyhtymää omisti alunperin myös Kansaneläkelaitos.
- OJ: Kyllä, yhtenä pienenä osakkaana, noin kolmella prosentilla. Vestosta sillä oli enemmän, ja ne osakkeethan me sitten ostimme itsellemme.
- JR: Ossi Kivelän sukuhan oli siinä pääomistajana. Hänethän tunnetaan monella tavalla, politiikkaan osallistuvana henkilönä, asekatkijänä...
- OJ: Hyvä kaverini muuten, ja avustin häntä vielä pitkään senkin jälkeen, kun viina sotki hänen asiansa.
- JS: Ketkä olivat Pellonraivauksen ja Perusyhtymän pääomistajia?
- OJ: MTK oli yksi, koska tämä lähti alkuun pellon raivaamisesta Karjalaisille. Se oli puhtaasti yksityisomistuksessa, kunnes saimme valtiolta miljoonan markan lainan, jonka vakuudeksi nostimme osakepääomaa ja annoimme osakkeet valtiolle, jotka myöhemmin ostimme takaisin. Kop oli pääomistajana, ja sen kautta saimme yhteydet pankkimaailmaan.
- JR: Eikö yksi asia, joka närästi kilpailijoita, ollut verovapauden lisäksi se, että Pellonraivauksella oli koneiden ostoissa hyvin vahva asema, vaikka se oli lisenssillä.
- OJ: Meitä syytettiin jopa väärinkäytöksistäkin, mutta kyllä niitä koneita sai ostaa kuka vain, jolla oli suhteita. Kävimme kaikenlaista kauppaa saadaksemme valuuttaa. Turkkilaisten kanssa kävimme rusinakauppaa, josta saimme valuuttaa, jolla ostimme koneita. Samoin kävimme vaihtokauppaa. Valuuttakaupassa meillä oli parem-

mat suhteet kuin kilpailijoilla, ja ne nostivat siitä kovan mekkalan, että miksi me saamme valuuttaa, kun he eivät. Osasimme nähtävästi paremmin.

JR: Oliko rakentajilla 40-50 luvun taitteessa paljon yhteyksiä poliitikkoihin? Entä pankkeihin?

OJ: Poliitikkoihin ei oikeastaan paljon, mitä nyt näiden lisenssien järjestämisen yhteydessä tutustui. Kansallispankki oli pääomistajana, ja sitä lähimpänä me olimme. Paavo Honkajuuri oli yksi perustajia, ja Matti Virkkunen oli hallintoneuvoston puheenjohtajanakin. Osuuspankki oli hieman kauempana.

JS: Kuinka suuri Perusyhtymä oli sen alkuvaiheessa, ja kuinka paljon siinä oli työntekijöitä?

OJ: Kyllä se oli suuri ja johtava, ja liikevaihtoakin alkoi vähitellen olla. Pääkonttorilla oli kymmeniä henkilöitä, se sijaitsi Bensowin talossa Etelä-Esplanadilla.

JS: Kun ryhdyitte Perusyhtymän toimitusjohtajaksi, se oli kokopäiväinen työ ja muutitte silloin ilmeisesti Helsinkiin.

OJ: Kyllä, minulla oli asunto Töölönkadulla, ja on osittain vieläkin, vaikka myin siitä pääosan pois.

JS: Perusyhtymä kasvoi ja toiminta laajeni aika nopeasti. Mitä merkittäviä vaiheita siinä oli?

OJ: YIT oli ensimmäisiä ostoja. Sitten oli pieniä firmoja, kuten Kenttä ja Vesi, joka sulautui myöhemmin kokonaan. Krügerin kanssa olemme YIT:n kaupasta huolimatta parhaita ystäviä edelleenkin. Hän oli myymässä osakkeitaan Elannelle, mutta he riitaantuivat joistain maksuehdoista. Krüger tuli sanomaan, että kun ne vinoilevat hänen kanssaan, niin osta sinä nämä. Minä ostin ne sitten.

RJ: Veston kauppa tehtiin kai 50 -luvun lopulla.

OJ: Ne kaupat muuten tehtiin Seutulän lentokentällä. Ossi oli siellä töissä, sattuneesta syystä. Siinä oli dramaattisikin vaiheita, mutta rehellinen kauppa se oli. Lentokentällä kauppakirja allekirjoitettiin. Perusyhtymä osti ensin Kansaneläkelaitoksen osuuden, koska he alkoivat pelätä kun Vestolla alkoi mennä huonosti. Alekski Aaltonen soitti minulle — tunsin hänet, koska hän oli ollut meidän hallintoneuvostossakin — ja sanoi, että kiinnostaisiko minua ostaa nämä, hän on vähän kiusallisessa tilanteessa. Mikäs siinä, sanoin, kun vain hinnasta sovitaan.

JR: Louhiohan oli Kansaneläkelaitoksen pääjohtaja, ja Sukselainen tuli hänen jälkeensä. Siellä tehtiin aikamoinen siivous ja johtajistoa vaihdettiin. Se meno oli välillä melko värikästä ja poliitikkokaartin tilalle tuli toinen poliitikkokaarti.

- OJ: Niin, mutta ei se meno siitä parantunut.
- JR: Ilmeisesti Perusyhtymä oli ensimmäinen, joka ryhtyi aktiivisesti ostamaan muita yrityksiä. Sellaisia yrityskauppoja, kuin jokin vuosi sitten, ei siihen aikaan paljon tehty.
- OJ: Niin, kyllä tämä oli meidän tyyliimme, ja joidenkin mielestä hyvin paheksuttavaa.
- JR: Menivätkö firmat siihen aikaan taloudellisesti hyvin?
- OJ: Tuottoa ei silloin vielä niin paljon arvioitu. YIT:llähän meni oikein huonosti ennen kuin ostimme sen.
- JS: Ostetut yritykset jatkoivat ilmeisesti toimintaansa omilla nimillään, vai fuusioitiinko niitä paljon Perusyhtymään?
- OJ: Kyllä, ne pidettiin erillään, jotta nähtiin, miten ne alkoivat mennä ja oli helpompi kontrolloida niiden tulosta. Eräitä fuusioitiin Perusyhtymään täydentämään sitä, kuten kenttä ja Vesi ja Salaojitustyö, jolloin myös ostettiin kilpailija pois. Otto Wuorio oli ensimmäinen, joka toi mukaan asuntotuotannon, jota ei aikaisemmin ollut lainkaan ollut.
- JS: Oliko siis strategiana pitää yritykset erillään ja antaa niiden kilpailla jopa keskenään?
- OJ: Se oli strategiana, ja sitä ihmeteltiin, että minkä takia nämä kilpailevat keskenään. Eivätkä kaikki uskoneetkaan sitä.
- JR: Eikö Perusyhtymälle ollut pieni pulma siinä, että sen koko elinkeino perustui urakalla tekemiseen, ja perustajaurakointia ei ollut lainkaan. Tämä "gryndaus" oli jäänyt melko lailla rakennusmestarien firmojen käsiin, ja ne olivat hiukan erilaista porukkaa. Suhteethan niihin olivat välillä jopa huonotkin, niillä oli oma liittonsa jne. Esim. siltoja ja vesilaitoksia tekevät firmat olivat vähän omaa joukkoansa, ja asuntoja tekevät, kuten Puolimatka ja Ruola, olivat omaansa.
- OJ: Kyllä siinä oli vähän salakähmäisyyttä ja vieroksuntaa. Otto Wuorion ja Puolimatkan kanssa olen aina ollut oikein hyvissä väleissä, mutta kyllä sellaista kahnasta on ollut.
- JR: Olisiko se niin, että "gryndausta" on pidetty enemmän kaupankäyntinä, ja vanhat rakennusfirmat eivät mielellään ryhtyneet siihen. Vasta 70-luvulla asuntotuotanto alkoi kiinnostaa isoja firmoja.
- OJ: Kyllä sitä pidettiin rakennusmestarin hommana, sen joka seisoi siellä nurkalla ja näytti miten homma tehtiin. Siinä ei tällaista ylempää johtamista tarvittu.
- JR: Amerikassahan isot firmat eivät vielääkään rakenna asuntoja. Sen

takia niiden mainekin on säilynyt parempana, koska kun on tekemississä asukkaiden kanssahan joutuu helposti julkisuuteen ja saa huonoa mainetta. Koska perusyhtymä pysyi asuntorakentamisesta sivussa, taloudellinen menestyminen oli varmaankin aika lailla tiukassa, koska urakkakilpailuissa sää yleensä kapeamman leivän.

OJ: Niin, jos saa.

JS: Voittoa täytyi kuitenkin jonkun verran tulla, koska näitä yrityskauppoja pystyttiin tekemään.

OJ: Aina sitä jostain tuli. Sitäpaitsi emme jakaneet osinkoa, meillä ei ollut sellaisia osakkaita, jotka olisivat sitä odottaneet. Muistan kun Honkajuuri sanoi, että suotta sitä rahaa jaetaan pois sellaisille, joilla sitä jo on. Siihen aikaan korot olivat myös paljon pienempiä kuin nykyään, ja rahan poikiminen oli vähän vierasta.

JR: Minulla on sellainen muistikuva meidän ensitapaamisestamme, varmaan vuodelta -61 tai -62. Perusyhtymä teki satamaa Inkooseen, ja se oli aika tappiollinen urakka. Olit määrännyt Tauno Mäkisen, hän oli minua 10 vuotta vanhempi, sitä vetämään ja Veston puolelta mukana oli Esko Talvela. Minä olin juuri valmistunut, ja teimme isoja lohkoja suurmuottitekniikalla, joka oli silloin aivan uutta. Me söhrimme sen koko homman ja se meni ihan pieleen. Vestolla oli konttori Autotalossa, ja kun se homma alkoi näyttää karvansa, sinä tulit Veston toimitusjohtajan Hemmo Arposen huoneeseen ja muistan, kun piditte meille siellä rippiä. Otitte meidät huoneeseen yksitellen ja aloititte Tauno Mäkisestä, jonka haukuite aivan pystyyn. Seuraavaksi käsittelyyn joutui Esko Talvela, ja minä olin nuorimpana viimeisenä, jolloin paras puhti oli jo mennyt ohi. Muistan kuitenkin, että saimme ihan ansiosta kuulla kunniamme, koska se oli taloudellisesti katastrofi. Että ilmeisesti siihenkin aikaan joukossa oli myös huonoja urakoita.

OJ: Niin, melkein tasan oli huonoja ja hyviä. Onneksi oli kuitenkin riittävästi hyviä. Perusyhtymällähän oli paljon pieniä kohteita pikemminkin kuin suuria. Tilkkutäkkihommaa se oli, mutta parempi niin, ettei tullut ainakaan mitään suurta katastrofia.

JR: Tuleeko mieleen jotain katastrofia? Vestolla ainakin tunnelit olivat huonoja, mm. Laajavuori, joskin hyviäkin tunneleita oli.

OJ: Kyllä Päijänne -tunneleistakin tuli aikamoiset tappiot. Meillä oli ruotsalaisia opettamassa, eivätkä ne osanneet.

JR: Niin että lähtiessä heillä oli kokemusta ja teillä rahaa, ja lopussa teillä oli kokemusta ja heillä rahaa.

JS: Näistä yritysostoista saa sellaisen vaikutuksen, että Perusyhtymä osti yrityksiä aina kun niillä meni huonosti. Silloin ne ovat tietysti halpoja, mutta eikö siihen sisältynyt toisaalta melkoinen riski?

- OJ: Toiset ostivat vain hyviä firmoja, mutta me ostimme aina huonoja. Yritykset tehtiin kannattaviksi sopivalla saneerauksella ja johtajan vaihdolla.
- JR: 80-luvun alussa kun on ostettu satakunta yritystä, on tehty päin vastoin. On ostettu hyviä firmoja, pantu sinne oma mies ja vaihdettu yrityskulttuuri. Sitten ne ovat lähteneet menemään huonosti. Puolimatkan tytäryhtiöthän ovat olleet kaikkein kamalimpia.
- OJ: Yleensä onkin niin, että jollei asianomainen itse saanut firmaa kuntoon, ei se johtajan vaihtamisesta parantunut.
- JR: Otto Wuorion ongelmanahan taisi olla tontit. Nehän olivat hyviä alueita, mutta eivät realisoituneet, kaikki Laajalahdet ja Pähkinärinnet. Kului 20 vuotta ennen kuin ne rakennettiin. Lauri Reunalahan oli silloin toimitusjohtajana, ja he ostivat maata hyvin pitkällä tähtäimellä. Pähkinärinnehän on nyt rakennettu, mutta siinä oli rahaa kiinni parikymmentä vuotta. Sellaiseen ei ainakaan köyhän kannata ryhtyä.
- OJ: Sellainen tilannehan on tälläkin hetkellä. Niin, he ostivat pitkällä tähtäimellä, vaikka siihen ei ollut resursseja.
- JS: Missä vaiheessa vienti alkoi kiinnostaa ja miten se lähti käyntiin?
- OJ: YIT:llähän sitä oli ollut jo kauan. Perusyhtymällä se lähti Pääjärven rakentamisesta. Se oli suuri hanke, eikä sellaisia nykyään edes lähdettäisi urakalla tekemään. Se sijaitsee Kuusamon korkeudella itärajan takana, samoilla alueilla Kostamuksen kanssa.
- JR: Sehän oli kaiken kaikkiaan hyvä hanke. Eikö siitä saatukin osa hinnasta puutavarana?
- OJ: Ne kyllä maksoivat ruplilla, mutta saivat rahat puutavarasta. Minua hirvitti monta kertaa, että kuinka tässä oikein käy, mutta sitten se lakoi mennä. Ihmettelimme, että kuinka tarkkaa tavarantoimitusta mahtaa olla, kun olinähty sotakorvauksista, mitä kaikkea ne voivat vaatia. Mutta ei siinä ollut minkäänlaista hämminkiä.
- JR: Mehän olemme jälkeinpäin muuttaneet indeksillä sodan jälkeiset hankkeet nykyrahaksi, ja siitä näkee, miten suuri hanke se oli. Ymmärtääkseni se oli suhteessa kantokykyyn jopa aikamoinen riski, koska Perusyhtymä oli siinä yksin. Sehän oli metsätyökeskus, miljardihanke nykyrahassa.
- OJ: Kyllä se melkoinen riski oli. Erityisesti luovutusta jännitimme. Muistan kun jostain tippui vettä, mutta eivät ne siitä välittäneet. Sitä oli vastaanottamassa Berlin, jolla oli pahaenteinen nimikin.
- JR: Olisiko ollut niin, että nämä itäviennin ensimmäiset kohteet olivat senkin takia hyviä, että niihin sisällytettiin aika paljon riskivaroja, ja riskit jäivät sitten toteuttamatta?

- OJ: Kyllä, onneksi ne menivät hyvin. Kostamuskin oli niin suuri homma, että se olisi voinut viedä nurin koko porukan. Mutta niin ei kuitenkaan käynyt.
- JR: Oliko Perusyhtymän mukaan lähtö Kostamukseen itsestäänselvyys, vai harkittiinko sitä pitkään?
- OJ: Kyllä se oli melko selvää, että siinä missä rahaa tehdään, pitää olla mukana. Ja meillä oli hyvä kokemus Pääjärven kautta venäläisistä rakennuttajina. Kostamushan alkoi tien ja rautatien rakentamisella Kostamukseen. Muistan, kun piirustuksissa oli piirrettynä tie ja rautatie rinnakkain, ja sitä oli unohdettu silta pois. Keskustelimme siitä, että tehdäänkö se vai ei, ja sanoin, että tehtävä se kuitenkin on.
- JR: Oliko Kostamuksen osakasjako selvä, vai aiheuttiko osakkuudet keskustelua?
- OJ: Kyllä osakkuuksista aika lailla kiisteltiin, kun jokainen halusi enemmän kuin mitä sai.
- JR: Siinähan oli myös vähän epäselvyyttä, ketkä lähtevät mukaan. Kummilaahan suostuteltiin pitkään, perilliset vastustivat mukaan tuloa, mutta Sulo Lonka oli sen puolesta, ja se tuli viimein mukaan. Mattinen-Niemelä taas jäi pois.
- OJ: Enemmän oli kiistaa Pohjois-Suomalaisten yritysten, OMP:n, Lapin Rakennuksen, Oulun rakentajien ja Insinöörirakentajien, mukaantulosta. Siinähan oli politiikkaakin mukana. He sanoivat, että kyllä Pohjois-Suomalaisten täytyy saada osuutensa, ja pääsiväthän he mukaan, mutta myivät sitten osuutensa. Siinä oli myös muita yrityksiä, kuten Lujabetoni Kuopiosta, mukana pienemmällä osuudella. Kaikkiaan mukana oli lopulta 14 yritystä, joiden keskinäiset neuvottelut olivat aika värikkäitä. Nyrkkitappeluun ne päättyivät.
- JS: Onko muita erityisiä muistoja Neuvostoliiton kaupankäynnin alkua ajoilta?
- OJ: Siellä oli metsäosaston päällikkönä sellainen herra kuin Akulov. Metsäfirmojen edustajat ihmettelivät, että mitä olemme hänelle oikein tehneet, kun hän puhuu meistä koko ajan niin myönteisesti. Kerran olimme Helsingissä tekemässä kauppaa, ja hän oli aamulla aika hurjan näköinen. Hän sanoi käyneensä koko yön läpi kauppakirjaa. Kysyimme, että eikö se ole sitten hyvin kirjoitettu. "Juu juu, mutta missä se juju on?" hän sanoi. Sanoimme, että ei sitä ole missään, kyllä se on ihan rehellinen ja kaikki tehdään kuten on sovittu.
- JS: Mitä muita merkittäviä vientikohteita oli Neuvostoliiton lisäksi?
- OJ: Teimme Nigeriaan urakkasopimuksen sadan talon rakentamisesta. Nigerian sotaväen päällikko Oba _____ oli täällä käymässä ja hän oli hyvin kiinnostunut ampumaradoista, joita meillä oli joku-

nen rakenteilla. Hän oli vieraanani ja kysyi, tekisimmekö Nigeriaan myös sata taloa. Siitä se lähti. Hänestä tuli sitten valtion päämies, mikä oli loppujen lopuksi aika hankalaa, koska hän joutui tiukan tarkkailun alaiseksi kotimaassaan. Mutta me rakensimme sinne suuren kanalan, joka toimii vieläkin. Sehän oli aika villiä touhua, ja Ghanalaiset olivat kovia varastamaan. Jos illalla pimeässä lähestyi laiva, sitä piti ampua ilman muuta.

- JR: Kun viime aikoina on puhuttu pommisuojusta Irakissa, joko sinun aikanasia niitä tehtiin?
- OJ: Kyllä mekin niitä teimme. Ei kyllä tullut käytyä katsomassa yhtään.
- JR: Jos puhutaan edelleen Perusyhtymän kehityksestä, keitä olivat sinulle lähimpiä henkilöitä? Tauno Mäkinen meni YIT:hen, mutta entä Kauko Maijala?
- OJ: Maijala oli tarkka kirjanpitomies, ja hänet pantiin pitämään asioita järjestyksessä. Unto Räihä oli tärkeä jo ennen häntä. Mikko Sillanpää oli paras kaikista, hänen tekemiinsä voi aina täysin luottaa.
- JS: Sinusta tuli pääjohtaja vuonna -60. Oliko Perusyhtymässä pääjohtajaa sitä ennen vai oliko tämä uusi virka?
- OJ: Se oli vain nimitys, joka kuulosti arvokkaammalta. Ei se merkinnyt muutoksia työssä, ei edes palkkaa lisää.
- JR: Milloin vahdinvaihto Maijalan kanssa tapahtui?
- OJ: Kun lähdin eläkkeelle -77.
- JR: Oliko päätös jäädä eläkkeelle selvä ja jo kaukaa suunniteltu?
- OJ: Eläkeikähän oli 63. Olisin minä kai voinut jatkaa, mutta en halunnut.
- JR: Minkälaisia yhteyksiä teillä oli Hakaan, sehän oli Perusyhtymän ja YIT:n rinnalla niitä suurimpia yrityksiä? Vai poikkesiko se "yhteiskunnallisena rakentajana" muista ja eli omaa elämäänsä? Entä oliko muiden kilpailijoiden joukossa sellaisia, joiden kanssa oltiin mielellään yhteistyössä?
- OJ: Haka oli aika lailla oma eläjänsä, eikä juuri yhteistyötä rakastanut. Teräsbetonin kanssa oli työyhteenliittymiä, ja myös Polarin kanssa.
- JS: Olet ollut Maaseudun työnantajaliiton hallituksen puheenjohtajana -59 — -70. Mikä yhdistys se on?
- OJ: Se on palkkatyön teettäjien yhdistys. Kun MTK on maatalouspoliittinen tuottajien liitto, Maaseudun työnantajaliitto tekee työehtosopimuksia työnantajien puolella. Sen vastapelurina on Maaseudun työntekijäin liitto.

- JR: Olet ollut myös Huhtamäki Oy:n hallituksessa. Liitykö se koulutukseesi vain Perusyhtymän toimintaan?
- OJ: Koulutuksen lähinnä, Perusyhtymällä ei ollut mitään tekemistä sen kanssa. Olin hyvä ystävä Huhtamäen pääjohtajan Erkki Partasen kanssa ja hän minut sinne houkutteli. Samoin kuin L.A. Puntilan.
- JR: Kun jäit eläkkeelle, jäikö sinulle kuitenkin luottamustoimia? Siirrytkö silloin kokonaan asumaan tänne Hausjärvelle?
- OJ: Luottamustoimia jäi vielä. Aloin viettää enemmän aikaani Hausjärvellä, mutta on minulla myös asunto Töölössä.
- JR: Miten maanviljelys kävi sillä aikaa kun olit muualla kiinni?
- OJ: Minulla oli työnjohtaja, joka toimi ohjeiden mukaan. Sitten talo siirtyi pojalle. Tämä on aika suuri yritys, 150 hehtaaria peltoa. Karjaa ei ole enää ollut pariinkymmeneen vuoteen, joten hommaa on harvoin.
- JS: Onko vuosien varrelta jäänyt mieleen jotain erityisen tärkeitä henkilöitä?
- OJ: Kekkonen oli tärkein. Tutustuin häneen lähinnä kalastuksen ja metsästyksen kautta. Metsästimme Äänekoskella, Metsäliiton mailla, Kettulassa ja MTK:n mailla sekä kalastimme mm. Islannissa. Hän oli mainio kaveri, paljon parempi kuin puhutaan.
- JR: Perusyhtymän hallintoneuvostossahan oli nimekkäitä pankkimiehiä, kuten Matti Virkkunen. Entä tuttavuus heidän kanssaan?
- OJ: Se oli puhtaasti liikesuhde.
- JR: Onko jäänyt mieleen jotain asiaa, joka on mennyt oikein pieleen, jota on joutunut katumaan?
- OJ: Kyllä niitä virheitäkin on tullut tehtyä, mutta eivät ne nyt jälkeen päin juuri harmita. Tauno Eskelinenkin antoi neuvon, että kyllä virheitä sa tehdä, mutta ei samaa virhettä kahdesti!
- JR: Entä onko ollut tilaisuuksia, joita on jätetty käyttämättä? Armas Puolimatkan aina kauppassi firmaansa. Kauppassiko hän teillekin?
- OJ: Kyllähän meillekin yritti myydä. Se olisi silloin pitänyt ostaa. Tämä oli jo ennen kuin Hankkija osti sen.
- JR: Nämä yrityskaupathan ovat yleensä olleet aika huonoja, ja oli Hankkijallakin tekemistä Puolimatkan rahoituksen kanssa, ja etenkin sen tytäryhtiöiden, jotka nyttemmin on fuusioitu. Perusyhtymä ehkä onnistui hieman paremmin, koska se oli liikkeellä jo ennen muita. Sitähän sanottiin yhteen aikaan tukkuostajaksi, kun yrityksiä ostettiin niin paljon. Oletko muuten seurannut Perusyhtymän toimin-

taa, ja miltä se on vaikuttanut?

OJ: Olen minä seurannut hyvin tarkasti, vaikka en enää missään virassa siellä olekaan. Hyvin hapuilevalta se on vaikuttanut.

JS: Siellähän on nyt tehty muutos aikaisempaan verrattuna ja lähes kaikki yritykset kulkevat YIT-Yhtymän nimen alla.

OJ: Minun aikani yritykset haluttiin pitää erillään niin kauan kuin nähtiin, kuinka ne menivät. Jos ne menivät oikein huonosti, ne fuusioitiin, ja samoin kävi, jos ne menivät oikein hyvin.

JR: Polarhan toimii edelleen tällä tavalla. Rakennusyrittäjillä on taustat aika erilaisia. Perusyhtymän ja Polarin omistajat olivat huomattavasti järkevämpiä kuin Hakan ja Puolimatkan, jotka tyypillisesti halusivat yrityksestä kaikki rahat irti mitkä lähtivät. Perusyhtymän ja Puolimatkan omistajat ovat olleet paljon kohtuullisempia, ja jättäneet firmat siten toimintakykyisemmiksi.

OJ: Näin on.

JS: Mitä eläkepäivien aktiviteetteja sinulla on ollut?

OJ: Olen Riistanhoitoyhdistyksen puheenjohtaja, missä on ollut aika paljon työtä. Samoin ampumaratayhdistyksen, jossa olemme yrittäneet etsiä uutta ampumarataa.